

Handläggare: Inger Nilsson
Telefon: 508 23 305

Till
Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsnämnd

"Aktiv väntan - asylsökande i Sverige" – remissyttrande

Förslag till beslut

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och översänder det som remissyttrande till kommunstyrelsen.

Maria Mannerholm
Stadsdelsdirektör

Ingrid Widebäck
Avdelningschef
Social omsorg

Sammanfattning

I en statlig utredning föreslås förändringar i mottagandet av asylsökande i Sverige. Bland de viktigaste förslagen finns att asylsökande ska ha rätt att arbeta och att den ekonomiska ersättningen till flyktingarna ska dras in eller minskas om de väljer annat boende än det som Migrationsverket anvisat till dem.

På grund av kort remisstid har förvaltningen inte haft möjlighet att gå igenom hela utredningen ordentligt. Synpunkter lämnas därför endast på vissa delar av förslagen. Förvaltningens menar bl.a. att utredningen förbigår den viktigaste frågan i asylmottagningen, nämligen de mycket långa väntetiderna för att få besked om uppehållstillstånd.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid avdelningen för social omsorg. De fackliga organisationerna har informerats vid samverkansgrupp den 31 mars 2009.

Bakgrund

Regeringen har låtit utreda mottagandet av asylsökande i Sverige. Utredningens slutsatser och förslag presenteras i betänkandet *Aktiv väntan – asylsökande i Sverige* (SOU 2009:18)¹, som nu är föremål för remissbehandling. Bland remissinstanserna finns Stockholms stad, som i sin tur begärt yttrande över utredningen från bl.a. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd.

Utredningen har haft i uppdrag att se över asylmottagandet vad gäller sysselsättning, boende, ekonomiskt bistånd till individen, social omsorg, statens ersättning till kommunerna samt återvändande vid avslag på asylansökan. I direktiven anges att mottagandet ska vara utformat på ett sätt som bidrar till en rättssäker, effektiv och human asylprocess samt så att det främjar de sökandes möjlighet till sysselsättning och egen försörjning.

Bakgrunden till utredningen är bl.a. att färre asylsökande än tidigare har arbete eller deltar i sysselsättning och fler bor i s.k. eget boende vilket ger problem i form av trångboddhet etc. Samtidigt har väntetiden för beslut i första instans om uppehållstillstånd ökat avsevärt.

Utredningen lämnar förslag på alla de punkter som ingår i uppdraget, men i vissa fall innebär förslagen ingen förändring jämfört med idag. De viktigaste nyheterna är att asylsökande personer ska undantags från kravet på arbetstillstånd redan från början och att särskilda ankomstboenden ska etableras i form av lägenheter i det reguljära bostadsbeståndet den asylsökande kan bo i fyra veckor. Den som avböjer erbjudande om ankomstboende och bor i eget boende ska inte ha rätt till grundersättning. Den som avböjer erbjudande om ordnat boende efter de fyra veckorna och bor i eget boende ska ha rätt till halv grundersättning.

Förvaltningens synpunkter

Eftersom förvaltningen fick remissen så sent som den 12 mars 2009 har det inte varit möjligt att göra någon fullständig genomgång av utredningen. De synpunkter som kan lämnas är därför tämligen kortfattade.

¹ Remisshandlingen utgörs av utredarnas sammanfattning av sina överväganden. Utredningen i sin helhet finns på <http://www.regeringen.se/sb/108/a/121133>

Inledningsvis konstaterar förvaltningen att det utöver den nu aktuella utredningen även gjorts eller görs andra utredningar som rör flyktingmottagandet: en utvärdering av effekterna av den nya instans- och processordningen kommer att presenteras senare i år och propositioner om mottagandesystemet och introduktionen av nyanlända förväntas under 2009. De förslag som lämnas i utredningarna är på vissa punkter motstridiga, enligt förvaltningens mening. Förvaltningen anser att det hade varit värdefullt med en samlad översyn av flyktingmottagandet så att det blir genomtänkt, konsekvent och hållbart över tid. Det vore också önskvärt med ett starkare barn- och kvinno- perspektiv i de analyser som görs i utredningen. Nu nämns dessa aspekter bara i förbigående och endast på några avsnitt.

Förvaltningen anser att en förkortning av handläggningstiderna är den mest angelägna förändringen i asylmottagningen. När det gäller denna fråga ger dock utredningen inget förslag, utan hänvisar endast till ett pågående arbete inom Migrationsverket med att snabba på utredningarna och besluten. Av betänkandet framgår dock att Migrationsverket inte räknar med att kunna förkorta tiden med mer än två månader och det inte förrän år 2010. Det innebär att handläggningstiden fortfarande nästa år kommer att vara drygt ett år. Förvaltningen anser att detta är oacceptabelt, särskilt ur de asylsökande barnens perspektiv.

Förvaltningen är positiv till förslagen om undantag från krav på arbetstillstånd, att Migrationsverkets utredningar om de asylsökandes utbildning och yrkeserfarenheter ska bli bättre samt att arbetsförmedlingen ska vara inkopplad från början i asylprocessen. Förvaltningen vill dock påtala risken för att asylsökande kan förmodas vara beredda att acceptera lägre löner än den infödda reguljära arbetskraften, vilket kan medföra problem.

Kommunerna ska ta över Migrationsverkets uppdrag att ordna undervisning i svenska, praktik och annan sysselsättning.² Detta förutsätter, enligt förvaltningens uppfattning, ökade anslag till kommunerna för SFI och kommunala arbetsmarknadsinsatser. Även arbetsförmedlingarnas resurser behöver sannolikt förstärkas.

Asylsökande som utöver att läsa svenska deltar i kommunalt ordnad sysselsättning ska kunna få aktivitetsbonus med 40 kr per dag, vilket är mycket bra. Förvaltningen förstår dock inte varför endast hälften av de asylsökande förväntas studera svenska under väntetiden. En rimligare målsättning borde vara att alla, som inte

² I utredningen *Egenansvar med professionellt stöd* föreslås däremot att ansvaret för flyktingmottagandet ska samlas hos staten.

har förhinder i form av t.ex. sjukdom, skulle börja sina svenskstudier omedelbart efter ankomsten. Stor vikt måste givetvis läggas vid att svenskundervisningen är anpassad till individen.

Ungefär hälften av de asylsökande beräknas också kunna delta i praktik under asyltiden. Förvaltningen ställer sig frågande till hur dessa praktikplatser ska kunna anskaffas, när det redan idag är svårt att hitta praktik och arbete till de arbetslösa som behöver sådant.

Förslaget om ankomstboenden i kombination med koncentrerade insatser från Migrationsverkets sida är bra, men förvaltningen undrar vad som ska hända efter de fyra veckorna om asylutredningen inte är klar då, vilket är det sannolika scenariot. Det enda sätt som utredarna formulerar sig på i frågan är att det kan finnas anledning att ompröva tidsgränsen ”i perspektiv av resultatet av pågående reformarbete inom Migrationsverket vad gäller asylutredning och asylprövning”³. Förvaltningen anser att en samordning måste ske mellan tiden för utredning och tiden i ankomstboende så att de asylsökande slipper flytta ut och etablera sig i annat boende för att sedan få avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd.

I utredningen berörs, såvitt förvaltningen kunnat se, inte frågan om hur och var de ankomstbostäderna ska anskaffas. Förvaltningen har svårt att förstå hur det ska vara möjligt att få fatt på sådana bostäder i Stockholms stad med den stora brist som råder här på hyresrätter. En konsekvens kan bli att inga flyktingar kan tas emot i den stad som har den största arbetsmarknaden i landet.

Efter tiden i ankomstboende ska den asylsökande erbjudas annat boende ”på en ort där den enskilde har goda möjligheter till meningsfull sysselsättning och kontakt med det svenska samhället.” Barnfamiljer, som har stark anknytning till en storstad, ska kunna få boende på pendlingsavstånd från storstaden, men i övrigt är principen att de asylsökande ska spridas ut och inte bo i ett fåtal kommuner.

Ersättningen per dag för ensamstående föreslås vara 80 kr per dag, vilket är en höjning jämfört med nu men fortfarande relativt långt under riksnormen för försörjningsstöd som är 97 kr per dag för motsvarande utgifter. Sammanboende ska få en ersättning om 70 kr per dag och person och barn 50 kr per dag. Den som inte vill bo i ankomstboende ska inte få någon ersättning alls. Den som sedan inte vill bo i s.k. ordnat boende ska få en halverad ersättning, dvs. 40 kr per dag för ensamstående vuxen.

³ Betänkandet, sid. 139

Sänkningen av ersättningen är ett uttryck för utredarnas tanke om att det inte ska finnas något formellt tvång för individen att acceptera ett anvisat boende, utan att det ska finnas ett incitament att bo där man blivit anvisad. Eftersom det är mycket svårt att klara sig på 40 kr per dag finns, enligt förvaltningens uppfattning, risk för att asylsökande av ekonomiska skäl tvingas in i anvisat boende utan hänsyn till individuella behov.

Förvaltningen inser att det finns problem med att många asylsökande samlas på ett fåtal orter där de bor under dåliga förhållanden. Samtidigt har det visat sig att personer som under sin asyltid var i eget boende "har en bättre integration, större chans att ha eget hem eller bostadsrätt och arbete, i jämförelse med personer som under asyltiden har bott i anläggningsboende".⁴ Förvaltningen är tveksam till om det ekonomiska tvånget att bo i anvisat boende är svaret på frågan om avigsidorna med eget boende.

Utredarna föreslår att kommunernas ansvar för sociala insatser för asylsökande ska förtydligas. Detta är mycket angeläget för kommunerna och även ur en rättsäkerhetsaspekt för flyktingarna. Ett förtydligande av det ansvar som inte redan är lagreglerat måste också innefatta ett klarläggande av vilket ansvar som landstingen har. För närvarande händer det att landstinget säger nej till allt som inte handlar om akuta behov och att flyktingar därför t.ex. inte får tillgång till nödvändiga samtalskontakter.

I utredningen aviseras att kommunerna ska få höjd ersättning för barn som går i skola. Förvaltningen förutsätter att full statlig finansiering kommer att finnas både vad gäller utbildningen och för de övriga insatser som kommunerna ska stå för.

Bilagor

1. Remisshandling

⁴ *Asylsökandes eget boende, EBO – en kartläggning* (Boverket 2008)